

УДК 338.2:351.863

Л. М. Акімова¹,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та природокористування, Національний
університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

L. Akimova¹,
PhD of economic science, assistant professor, Assoc. Professor Finance and Environmental Economic,
National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine

SYSTEM OF ESTIMATION OF INDICATORS OF EFFICIENCY OF STATE CONTROL OF ECONOMIC ACTIVITY

У статті розкрито сутність поняття "державний контроль". Визначено принципи державного контролю. Охарактеризовано органи державної влади, які здійснюють контроль в цій сфері. Визначені критерії, які використовуються під час оцінювання ефективності державного контролю. Виявлено показники, які використовуються для визначення економічної ефективності контролю. Адже ефективний державний контроль за розвитком національної економіки значною мірою визначається ступенем забезпеченості її економічної безпеки, оскільки лише за такої умови можуть бути дотримані національні інтереси держави. Адже проблеми оцінки ефективності державного контролю досить складні як у теоретичному, так і в практичному стосунку. Вони є актуальними для будь-якої галузі економіки, в тому числі й для державного контролю за розвитком національної економіки, оскільки контроль безпосередньо пов'язаний з реалізацією управлінських рішень і від того, наскільки він ефективний, залежить своєчасність та правильність оцінки результатів управлінських рішень як керівництвом державних підприємств чи їх органу управління, так і національної економіки в цілому.

In the current conditions of the emergence of a market economy, it is important to create an appropriate system of indicators of the effectiveness of state control of economic activity. Control is directly related to the processes of implementation of management decisions, and the timeliness and correctness of the evaluation of results depends on its effectiveness. State control should be effective and efficient, only under such conditions it is possible to evaluate its effectiveness. After all, problems of assessing the effectiveness of state control are quite complex both in theoretical and in practical terms. They are relevant for any sector of the economy, including for the state control over the development of the national economy, since control is directly related to the implementation of management decisions and on how effective it is, the timeliness and correctness of the evaluation of the results of management decisions as management of state enterprises or their body management, and the national economy as a whole.

Ключові слова: державний контроль, механізми державного управління, загальні органи, спеціальні органи, прямі показники, непрямі показники, якісні показники, кількісні показники.

Key words: state control, mechanisms of public administration, general bodies, special bodies, direct indicators, indirect indicators, qualitative indicators, quantitative indicators.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

За сучасних умов становлення ринкової економіки важливим постає питання про створення відповідної си-

стеми показників ефективності державного контролю за економічною діяльністю. Контроль безпосередньо пов'язаний з процесами реалізації управлінських рішень, від його ефективності залежить своєчасність та правильність оцінки результатів. Він повинен бути дієвим та результативним, лише за таких умов можна оцінити його ефективність.

¹ ORCID: 0000-0002-2747-2775

Рис. 1. Принципи Державного нагляду (контролю)

Джерело: складено автором на основі джерела [5].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Публікації із зазначеної тематики знайшли своє відображення в працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Розгляд окремих питань системи оцінювання ефективності державного контролю присвячені праці науковців та практиків, зокрема, таких як: В.Б. Авер'янов, Р.П. Бойчук, Н.Г. Виговська, Д.В. Задихайло, О.М. Косіюк, Т.В. Назарчук, І.П. Мігус, В.М. Пашков. Однак в економічній літературі існує проблема, щодо визначення показників, які формують певну систему оцінювання ефективності державного контролю за економічною діяльністю.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті полягає у визначенні дефініцій поняття "державний контроль" та принципів Державного контролю; охарактеризувати органи державної влади, які здійснюють контроль в даній сфері; визначити критерії, які використовуються під час оцінювання ефективності державного контролю; виявити показники, які використовуються для визначення економічної ефективності контролю.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Створення відповідної системи, яка займалась оцінюванням показників, які визначають ефективність державного контролю за економічною діяльністю. Ефективність контролю базується на розробці певних критеріїв та індикаторів, вони в свою чергу визначають основні складові ефективності, такі як дієвість та результативність. Дієвість означає, що контрольні процедури впливають на об'єкт контролю, а результативність — цей вплив позитивно впливатиме на підприємство. Для кращого розуміння такої тематики варто навести визначення дефініції "державний контроль".

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" № 29 від 04.04.2018 р. державний нагляд (контроль) — це діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування (далі — органи державного нагляду (контролю)) в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог

законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища [5]. Відповідно до ст. 3 цього документу визначено основні принципи державного нагляду (контролю) (рис. 1).

З рисунка 1 ми бачимо, що державний нагляд (контроль) здійснюється за принципами:

- пріоритетності безпеки у питаннях життя і здоров'я людини, функціонування і розвитку суспільства, середовища проживання і життєдіяльності перед будь-якими іншими інтересами і цілями у сфері господарської діяльності;

- підконтрольності і підзвітності органу державного нагляду (контролю) відповідним органам державної влади;

- рівності прав і законних інтересів усіх суб'єктів господарювання;

- гарантування прав та законних інтересів кожного суб'єкта господарювання;

- об'єктивності та неупередженості здійснення державного нагляду (контролю), неприпустимості проведення перевірок суб'єктів господарювання за анонімними та іншими безпідставними заявами, а також невідворотності відповідальності осіб за подання таких заяв;

- здійснення державного нагляду (контролю) лише за наявності підстав та в порядку, визначених законом;

- відкритості, прозорості, плановості й системності державного нагляду (контролю);

- неприпустимості дублювання повноважень органів державного нагляду (контролю) та неприпустимості здійснення заходів державного нагляду (контролю) різними органами державного нагляду (контролю) з одного й того самого питання;

- невтручання органу державного нагляду (контролю) у діяльність суб'єкта господарювання, якщо вона здійснюється в межах закону;

- відповідальності органу державного нагляду (контролю) та його посадових осіб за шкоду, заподіяну суб'єкту господарювання внаслідок порушення вимог законодавства, порушення прав та законних інтересів суб'єкта господарювання;

- дотримання умов міжнародних договорів України;

- незалежності органів державного нагляду (контролю) від політичних партій та будь-яких інших об'єднань громадян;

- наявності одного органу державного нагляду (контролю) у складі центрального органу виконавчої влади.

- презумпції правомірності діяльності суб'єкта господарювання у разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів допускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків суб'єкта господарювання та/або повноважень органу державного нагляду (контролю);

- орієнтованості державного нагляду (контролю) на запобігання правопорушенням у сфері господарської діяльності;

- недопущення встановлення планових показників чи будь-якого іншого планування щодо притягнення суб'єктів господарювання до відповідальності та застоювання до них санкцій;

- здійснення державного нагляду (контролю) на основі принципу оцінки ризиків та доцільності [5].

На нашу думку насамперед потрібно визначити контролюючі органи, які здійснюють державний контроль за економічною діяльністю. Так, за критерієм обсягу повноважень всю сукупність контролюючих органів можна умовно поділити на такі групи:

- Загальні, тобто ті органи, до компетенції яких відноситься здійснення контролю за всіма юридичними особами незалежно від виду та специфіки їх діяльності. Діяльність загальних контролюючих органів стосується всіх суб'єктів господарської діяльності без виключення.

- Спеціальні, тобто ті органи, до компетенції яких відноситься здійснення контролю щодо діяльності юридичних осіб у зв'язку із здійсненням ними специфічної діяльності (наприклад, електропостачальні компанії, аптечні заклади, ломбарди) [2].

Відповідно до ст. 19 Господарського кодексу України (далі — ГКУ) № 436-15 від 17.06.2018 р. держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання у таких сферах:

- збереження та витрачання коштів і матеріальних цінностей суб'єктами господарських відносин — за станом і достовірністю бухгалтерського обліку та звітності;

- фінансових, кредитних відносин, валютного регулювання та податкових відносин — за додержанням суб'єктами господарювання кредитних зобов'язань перед державою і розрахункової дисципліни, додержанням вимог валютного законодавства, податкової дисципліни;

- ціні і ціноутворення — з питань додержання суб'єктами господарювання державних цін на продукцію і послуги;

- монополізму та конкуренції — з питань додержання антимонопольно-конкурентного законодавства;

- земельних відносин — за використанням і охороною земель; водних відносин і лісового господарства — за використанням та охороною вод і лісів, відтворенням водних ресурсів і лісів;

- виробництва і праці — за безпекою виробництва і праці, додержанням законодавства про працю; за пожежною, екологічною, санітарно-гігієнічною безпекою; за дотриманням норм і правил, якими встановлено обов'язкові вимоги щодо умов здійснення господарської діяльності;

- споживання — за якістю і безпечністю продукції та послуг;

- зовнішньоекономічної діяльності — з питань технологічної, економічної, екологічної та соціальної безпеки [4].

На нашу думку, варто визначити основні види державного контролю. До них належать: внутрішній адміністративний контроль; контроль з боку Президента України; Парламентський контроль; здійснення парламентського контролю через Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і Рахункову палату; судовий контроль; прокурорський нагляд.

Внутрішній адміністративний контроль може здійснюватися за ініціативою самого органу виконавчої влади, посадової особи або може бути ініційований ззовні — іншим державним органом, громадською організацією чи на підставі звернення громадян [7—9].

Президентський контроль у сфері виконавчої влади здійснюється як безпосередньо, так і з допомогою відповідних структур. Безпосередній контроль здійснюється при доборі кадрів і призначенні на посади та звільненні з посад міністрів, голів державних комітетів (державних служб), голів місцевих державних адміністрацій, призначенні та звільненні представників у іноземних державах, вищого керівництва Збройних Сил України тощо [1].

Вирішуючи питання про призначення на посаду, Президент контролює і діяльність посадових осіб, що здійснюють підбір кандидатур на відповідну посаду. За таких умов контроль слід розуміти в його широкому значенні, коли під час співбесіди, ознайомлення з інформацією, характеристиками, аналізом різних ситуацій формується уявлення про потреби кадрового забезпечення, і не лише з точки зору формальних вимог, а й багатьох інших обставин, які мають значення для функціонування виконавчої влади [1].

Парламентський контроль здійснює Верховна Рада України, яка діє без будь-яких доручень, безпосередньо на підставі Конституції і законів України, в межах власної компетенції щодо будь-яких об'єктів контролю — за виключенням судів та правоохоронних органів при провадженні оперативно-розшукової роботи, досудового слідства, здійснення правосуддя за окремими справами. Щодо цих об'єктів здійснюється непрямий парламентський контроль при призначенні шести суддів Конституційного Суду України, обранні суддів у системі судів загальної юрисдикції (в тому числі спеціалізованих судів), наданні згоди Верховної Ради України на затримання чи арешт судді, призначенні трьох членів Вищої ради юстиції.

Контроль через Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і Рахункову палату відбувається шляхом підготовки та представлення Уповноваженим Верховної Ради України щорічних доповідей про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні органами державної влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності та їх посадовими особами, які порушували своїми діями (бездіяльністю) зазначені права і свободи та про виявлені недоліки в законодавстві щодо їх захисту [1].

Серед напрямів парламентського контролю важливе місце належить контролю за використанням коштів Державного бюджету України. Такий контроль здійснює Рахункова палата, яка відповідно до Конституції України утворюється Верховною Радою України і від імені Верховної Ради здійснює контроль за використанням коштів Державного бюджету України [8—11].

Контроль за діяльністю органів виконавчої влади господарські суди здійснюють у специфічній формі на підставі Господарського процесуального кодексу України. Господарський суд здійснює судовий контроль шляхом вирішення спорів, що виникають у процесі підпри-

емницької діяльності й впливають із цивільних правовідносин (економічні спори). Завданнями господарського суду є: захист порушених або оспорюваних прав, а також інтересів організацій і громадян, які здійснюють підприємницьку діяльність; сприяння правовими методами запобіганню правопорушенням і зміцненню законності в економічних відносинах.

Прокурорський нагляд здійснюється при виявленні у процесі нагляду порушень законодавства прокурор реагує на них шляхом видання актів прокурорського реагування. Формами такого реагування є протест, припис, подання та постанова прокурора [1].

Велика кількість дослідників підкреслюють необхідність застосування системного підходу до оцінки діяльності державного контролю за економічною діяльністю. Основними критеріями, котрі використовуються в оцінці даного питання є: результативність, дієвість та економічність [10; 11].

До критерію результативності належить: вияв обсяг коштів, які були використані з порушенням законодавчої бази; вияв обсягу недоцільного та неефективного використання коштів; вияв обсягу коштів, які були використані для цільового призначення.

До критерію дієвості належить: певну кількість виконаних розпоряджень за результатами контролю; певний обсяг коштів, які були повернені до бюджету, а також на бюджетні рахунки організацій; збільшення доходів бюджету або зниження витрат; кількість рішень, які були прийняті за результатами контролю; кількість кримінальних справ, які були відкриті під час проведення та підсумку результатів контролю.

До критерію економічності належить: виявлення обсягу коштів, які були витрачені в процесі проведення господарського контролю; виявлення обсягу коштів, які були витрачені суб'єктом контролю, що перевіряє, на підготовку матеріалів для тих хто здійснює перевірку; визначення рівня економічності — відношення отриманого економічного ефекту від реалізації контрольних заходів до витрат на утримання органу контролю [3, с. 16].

Вищезазначені критерії становлять собою взаємопов'язану систему, яка демонструє взаємозалежність наведених критеріїв. Деякі з дослідників вважають, що перший критерій є основним, а інші можуть бути розглянуті як допоміжні, але ми вважаємо, що існує неможливість виокремлення якогось одного (основного) серед низки інших, оскільки кожен з них є значущим.

Зазначені критерії дозволять судити про ефективність контролю лише в загальному вигляді. Для конкретної оцінки практичних результатів контролю здійснюється розробка та виконуються показники. Відповідно через систему критеріїв охоплюється й оцінюється цілісний розвиток системи контролю, а через систему показників оцінюється кількісний вираз ефективності. На сьогодні відсутня єдина методика для визначення ефективності контролю. Головною причиною є відсутність єдиної позиції між авторами, котрі мають розбіжності в поглядах та визначення сутності критеріїв та показників вимірювання. Неможливість оцінки ефективності контролю зводиться до проблеми одностороннього результату. Тобто, якщо в процесі оцінювання буде використаний єдиний показник, то результат набуває односторонності результату. Ефективність не піддається

Таблиця 1. Показники, які використовуються для визначення економічної ефективності контролю

№ з.п.	Показник	Розрахунок
1.	Економічної ефективності контролю	$E_{ef}=(E_c+E_o+E_e)/B$, де E_{ef} – економічна ефективність; E_c – грошовий вираз соціального ефекту; E_o – грошовий вираз організаційного ефекту; E_e – грошовий вираз економічного ефекту; B – витрати на утримання органу контролю
2.	Спрощений розрахунок економічної ефективності	$E_{ef}=(E_6+E_k)/B$, де E_6 – кошти, повернені до державного бюджету; E_k – кошти, отримані в результаті покращення діяльності об'єкта контролю
3.	Коефіцієнт порушення нормативних актів	$K_{на}=(\Pi_{на}/Z_{на})$, де $\Pi_{на}$ – кількість порушень нормативних актів; $Z_{на}$ – загальна кількість актів
4.	Показник дієздатності системи	$D=(\Pi_{сп}/Z_{сп})$, де $\Pi_{сп}$ – кількість повторних порушень; $Z_{сп}$ – загальна кількість порушень.
5.	Показник густини збитків на 1000 грн валового внутрішнього продукту	$P=(P3/ВВП) \cdot 1000$, де $P3$ – густина збитків; $ВВП$ – величина ВВП
6.	Показник розміру матеріальних і трудових витрат в об'єктах	$P=(P3/(M+T_v))$, де $P3$ – густина збитків; M – матеріальні витрати; T_v – трудові витрати

Джерело: складено автором на основі джерела [3, с. 18–20].

оцінці в загальному вигляді, а в більшості випадків, визначається ефект від тієї чи іншої перевірки, при якій був застосований контрольний захід.

Таким чином, при вивченні показника ефективності господарського контролю слід досліджувати: ефективність економічного управління об'єкта контролю в цілому і кожного його елементу; ефективність впливу господарського контролю на управління об'єктом контролю, а через управління — на ефективність всієї діяльності; ефективність управління безпосередньо господарським контролем як цілеспрямованою діяльністю [3, с. 16].

Показники, котрі використовуються під час проведення контролю виконують подвійну роль: з одного боку, вони показують рівень роботи контролюючого органу, а з іншого — допомагають спрямовувати їх роботу, виявляти та усувати відхилення, які виникають у процесі перевірки. Під час контролю використовуються дві групи показників: прямі (пов'язані з безпосередньою діяльністю контролю як цілого і окремих його підсистем) та непрямі (не мають конкретної формалізації, але можуть використовуватись для логічної оцінки ефективності, тривалості перевірки, кількості осіб, які беруть участь у контролі, витрат на контроль).

Для визначення економічної ефективності використовуються також якісні (застосовуються в оцінюванні таких складників ефективності управління, як: ефективність керуючої підсистеми управління (оцінювання ефективності управлінського персоналу, організаційної структури управління, технології управління) та ефективність керованої підсистеми (оцінювання ефективності усіх функціональних підсистем менеджменту організації); та кількісні (отримують шляхом експертних оцінок, їх застосовують в оцінюванні ефективності організаційної культури у межах визначення ефективності керуючої підсистеми управління та в оцінюванні

зовнішньої ефективності управління підприємством за всіма складниками) показники [6].

Якість контрольної діяльності залежить від якості здійснених контрольних операцій і від часу, витраченого для їх здійснення. Відповідно оцінка цієї діяльності може стати в основі показників, які характеризуватимуть як окремі сторони цієї діяльності, так її якості як цілого. З цієї метою може використовуватись індекс комплексної оцінки контрольної діяльності [3, с. 18]:

$$I_{ккд} = \frac{I_{60}}{I_{нв}}$$

де I_{60} — індекс бальної оцінки;

$I_{нв}$ — індекс використання нормативу часу.

Збільшення значення цього індексу, підвищує і ефективність контрольної діяльності в результаті повнішого використання часу і підвищення кваліфікації контрольних органів. Варто розглянути показники, які використовуються для визначення економічної ефективності контролю (табл. 1).

З вищенаведеної таблиці ми бачимо, що для визначення економічної ефективності контролю використовуються наступні показники: економічної ефективності контролю, спрощений розрахунок економічної ефективності, коефіцієнт порушення нормативних актів, дієздатності системи, густини збитків на 1000 грн валового внутрішнього продукту, розміру матеріальних і трудових витрат в об'єктах.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Отже, з проведеного дослідження можна зробити висновки про те, що існує певний набір показників, які в

загальній сукупності складають систему за допомогою якої оцінюють ефективність державного контролю за економічною діяльністю. Існує певна проблема в тому, що використання якісних показників ускладнює розрахунок інтегрального показника ефективності, оскільки вони не мають кількісного виразу. Ми вважаємо, що в майбутньому доцільним є окреслення якісних показників та використання даних розрахунків у подальших дослідженнях.

Література:

1. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у двох томах: Том 1. Загальна частина [Електронний ресурс] / В.Б. Авер'янов. — К.: Видавництво "Юридична думка", 2004. — 584 с. — Режим доступу: <http://uristinfo.net/adminpravo/155-vb-averjanov-administrativne-pravo-ukrayini/3830-glava-2-1-vidi-derzhavnogo-kontrolyu.html?start=5>
2. Бойчук Р.П. Організація правової роботи на підприємствах, установах, організаціях: навчальний посібник [Електронний ресурс] / Р. П. Бойчук, Д. В. Задихайло, В.М. Пашков. — Харків: Видавництво "ФІНІ", 2010. — 384 с. — Режим доступу до ресурсу: <https://juristoff.com/resyrsi/biblioteka/yuridicheskaya-tehnika/opr-na-pyu/10930-4-2-sub-yekti-derzhavnogo-naglyadu-kontrolyu-v-sferi-gospodaryuvannya-jix-kompetenciya>
3. Виговська Н.Г. Розробка критеріїв та показників ефективності господарського контролю / Н.Г. Виговська // Вісник Житомирського державного технологічного університету: Економічні науки. — Житомир: ЖДТУ. — 2007. — № 2 (40). — С. 15—24.
4. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15/paran140#n140>
5. Закон України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" від 04.04.2018 р. № 29 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/877-16>
6. Назарчук Т.В. Менеджмент організацій: навчальний посібник [Електронний ресурс] / Т.В. Назарчук, О.М. Косіюк. — К.: "Центр учбової літератури", 2015. — 560 с. — Режим доступу: http://pidruchniki.com/67949/menedzhment/sistema_pokaznikiv_otsinyuvannya_efektivnosti_rezultativnosti_yakosti_menedzhmentu_organizatsiyi
7. Акімова Л.М. Теоретичні основи державного управління розвитком національної безпеки [Електронний ресурс] / Л.М. Акімова // Державне управління: удосконалення та розвиток: електронне наукове фахове видання. — 2015. — № 5. — Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1210>
8. Акімова Л.М. Етапи становлення економічної безпеки держави: зарубіжний та вітчизняний досвід / Л.М. Акімова // Державне управління: удосконалення та розвиток: електронне наукове фахове видання. — 2016. — № 8.
9. Акімова Л.М. Сутнісна характеристика основних загроз в економічній безпеці держави / Л.М. Акі-

мова // Державне управління: удосконалення та розвиток: електронне наукове фахове видання. — 2016. — № 10.

10. Akimova L. M. State regulation of the financial services market in Ukraine / L.M. Akimova, A. V. Lysachok // Public management: collection. — № 1 (11). — January. — 2018. — Kyiv: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2018. — P. 29—45.

11. Akimova L.M. Role and place of economic security in the system of state regulation providing for national security of Ukraine / L. M. Akimova // Public management: collection. — № (12). — February 2018. — Kyiv: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2018. — P. 15—27.

References:

1. Averyanov, V.B. (2004), *Administrativne pravo Ukrainy. Akademichnyj kurs [Administrative Law of Ukraine. Academic course]*, The legal opinion, Kyiv, Ukraine.
2. Boychuk, R. P. Zadhaylo, D. V. and Pashkov, V. M. (2010), *Orhanizatsiia pravovoi roboty na pidpriemstvakh, ustanovakh, orhanizatsiiah*, [Organization of legal work at enterprises, institutions, organizations], FINES, Kharkiv, Ukraine.
3. Vygovskaya, N.G. (2007), "Development of criteria and indicators of economic control efficiency", *Bulletin of the Zhytomyr State Technological University: Economic Sciences*, vol. 2 (40), pp. 15—24.
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "Economic Code of Ukraine", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15/paran140#n140> (Accessed 6 July 2018).
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), *The Law of Ukraine "On the Basic Principles of State Supervision (Control) in the Field of Economic Activity"*, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/877-16> (Accessed 7 July 2018).
6. Nazarchuk, T. V. and Kosiyuk, O. M. (2015), *Menedzhment orhanizatsij [Management of Organizations]*, Center for Educational Literature, Kyiv, Ukraine.
7. Akimova, L.M. (2015), "Theoretical Foundations of Public Administration for the Development of National Security", *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, [Online], vol. 5, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1210> (Accessed 2 July 2018).
8. Akimova, L.M. (2016), "Stages of formation of economic security of the state: foreign and domestic experience", *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, [Online], vol. 8, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1246> (Accessed 5 July 2018).
9. Akimova, L.M. (2016), "Essential characteristics of the main threats to the economic security of the state", *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, [Online], vol. 10, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1247> (Accessed 10 July 2018).
10. Akimova, L.M. and Lysachok, A. V. (2018), "State regulation of the financial services market in Ukraine", *Public management: collection*, vol. 1 (11), pp. 29—45.
11. Akimova, L.M. (2018), "Role and place of economic security in the system of state regulation providing for national security of Ukraine", *Public management: collection*, vol. 12, pp. 15—27.

Стаття надійшла до редакції 11.07.2018 р.